

Самуйлік М.М., Федорова І.В. Політична відповідальність як провідний принцип реформування вищої освіти // Інновації в світі: сутність, проблеми, перспективи /Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції ОДАБА.– Одеса: ОДАБА, 2019. – с. 127-129.

Самуйлік Микола Миколайович – кандидат політичних наук, доцент кафедри філософії, історії та політології Одеського державного аграрного університету.

Федорова Іна Валеріївна – викладач кафедри філософії, історії та політології Одеського державного аграрного університету.

Політична відповідальність як провідний принцип реформування вищої освіти

Проблема політичної відповідальності в процесі реформування вищої освіти відноситься до числа найбільш актуальних і першочергових в сучасній Україні за низкою обставин, визначальною з яких є процес утримання політичної самостійності та збереження власної державності. Без створення дієвого державного механізму функціонування вищої освіти, політична незалежність сучасної України є проблемною і не може бути надійною та ефективною. Як показує історичний досвід, висока якість вищої освіти забезпечує підготовку необхідних патріотично налаштованих кадрів для функціонування та розвитку держави. Їх підготовка перетворилась на життєву необхідність, суспільну потребу, яку реалізувати та задовольнити можливо лише за умови наявності наукової концепції дієвого державного механізму вищої освіти. Його пошуки в Україні тривають з моменту отримання незалежності. Але недостатній рівень політичної відповідальності різних гілок влади, політичних партій, громадських організацій та майже всіх політичних акторів не дають можливість завершити цей процес. Головною причиною такого стану справ є в першу чергу відсутність у суспільстві, як в минулому, так і в сучасному, необхідного рівня політичної культури, достатніх знань, умінь та навичок. Перевага у політичному житті буденної свідомості у

більшості випадків є світоглядною базою політичної безвідповідальності з усіма наслідками, які з неї випливають. Сучасні зміни у співвідношеннях між політикою та економікою, політикою та різними формами ідеології, невиробничою сферою життєдіяльності людей, які виникли у процесі суперечливого становлення країни як незалежної самостійної держави, знайшли своє відображення у всеохоплюючій політизації. У “велику політику” пішли люди, які досить щиро прагнуть допомогти суспільству політичними засобами подолати сьогоднішній кризовий стан і популісти, які намагаються використати сучасну ситуацію для свого збагачення. Необхідним стає створення дієвого державного механізму політичної відповідальності у сфері освіти. Це стосується як вертикальних політичних взаємодій (органів влади – громадян), так і горизонтальних політичних взаємодій між різними владними інститутами. Передусім, ця проблема актуалізується через розподіл повноважень у трикутнику «Президент – Уряд – Верховна Рада» та інституціоналізацію політичних еліт і розвиток громадянського суспільства. У сучасних умовах необхідними засобами функціонування політичної відповідальності стають комунікативні механізми через реакцію суспільства на дії політиків та відповідь політичних гравців на вимоги суспільства. Необхідними факторами формування політичної відповідальності є мас-медіа, але лише в тому випадку коли ставлення до інформації буде як до важливого суспільного ресурсу, а не як до товару при певній незалежності їх від органів державної влади. Сьогодні Україна, після підписання угоди про Асоціацію, досягнула нового рівня співпраці з країнами Європи, але опинилась в досить складних соціально-політичних умовах. Стратегічний курс на євроінтеграцію привів до політичного та збройного протистояння Україна – Росія, безпосередньо на території України з екстраполяцією в економічну сферу, що може безпосередньо вплинути на соціально-економічний рівень розвитку суспільства. У таких умовах актуалізується проблема політичної відповідальності не тільки безпосередньо для Президента та Верховної Ради України, а також для багатьох інших суб’єктів та всіх громадян. Це - вибір

України, і лише ми усі разом несемо відповідальність за його здійснення. Саме освіта, є тією рушійною силою, котра дасть змогу молоді реалізувати свій творчий потенціал, втілити в життя свої прогресивні ідеї, поставити Україну на новий, більш сучасний рівень розвитку. Одним із основних напрямків цієї роботи є підвищення рівня політичної відповідальності, щодо теоретичної та практичної підготовки випускників закладів вищої освіти. Політична відповідальність частина демократичного політичного життя у сучасному світі. Це складне системне утворення, що вимагає для свого пізнання як сутнісного, так і системного підходів. Вони дозволяють виділяти різні її компоненти, визначити їх сутність, зміст, внутрішні і зовнішні взаємозв'язки. Відповідальність - компонент соціального суб'єкта, важливий регулятор сфери суспільних відносин і управління. Вона виникає у процесі діяльності різних суб'єктів у зв'язку з організацією, здійсненням та розвитком державної влади, а також при розробці та проведенні у життя політики, яка відображає прогресивні напрями та мету розвитку суспільства. Її специфіка зумовлена владними повноваженнями на всіх рівнях соціального організму. У змістовному плані прийнято виділяти її суб'єкт, об'єкт та інстанції в їх взаємозв'язку та взаємодії. Об'єктом політичної відповідальності є політична діяльність у всьому її об'ємі, суб'єктами виступають функціонально різні її носії: органи державної влади, політичні партії та організації, професійні політики та політичні лідери, громадяни, - тобто всі, хто виробляє політику і проводить її в життя. Суб'єкти політичної відповідальності звітуються за свої дії перед іншими суб'єктами, які називаються інстанціями. Інстанціями можуть бути окремі особи, соціальні групи, суспільство, людство в цілому, політичні організації та установи при виконанні ними функцій контролю та санкціонування певної політики. *Інстанції відповідальності поділяються на формальні та неформальні. Формальні - ґрунтуються на правовій нормативній базі. До них відносяться державні органи влади, політичні партії, суспільні організації, посадові особи. Неформальні - це ближнє оточення суб'єкта, його однодумці, співробітники, товариші, соратники тощо. З точки зору часових відносин політичну*

відповідальність розділяють на проспективну, перспективну, ретроспективну. Проспективна - це відповідальність суб'єктів політичної діяльності за виконання покладених обов'язків у теперішній час і за прийняття поточних рішень, дій, вчинків. Перспективна - відповідальність суб'єкта політики за майбутні результати своєї діяльності. Ретроспективна - це відповідальність за минулі політичні вчинки, дії, поведінку. Її головними функціями виступають регулятивна, комунікативна, аксіологічна, світоглядна, методологічна та інші. Без політичної відповідальності не може бути ефективної політики, організаційних форм і способів її вироблення та проведення в життя. Загально значимими критеріями політичної відповідальності є відповідність політики, яка проводиться, інтересам народу, об'єктивній необхідності його прогресивного розвитку. У сучасному світі політична відповідальність трансформується під впливом комунікативних процесів. Це пов'язано із тим, що змінюються форми політичної взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства. У сучасному світі індивід діє не стільки під впливом ідеологій, скільки під впливом інформаційних повідомлень, які визначають політичну ситуацію. Усвідомлення зростаючої необхідності політичної участі індивідів у демократичному процесі призводить до підвищення ступеня їхньої участі в процесі прийняття суспільно-значущих рішень, посилює політичну відповідальність інституцій громадянського суспільства, окремих громадян.

Ефективність підготовки студентів виражається у здатності синтезувати різні за характером та змістом знання, використовувати їх на практиці. Вона залежить від рівня відповідальності тих, хто навчається, у тому числі політичної. З іншого боку рівень інтелектуального розвитку, морально-психологічні, фізичні якості, які відбуваються у пізнавальній діяльності, у свою чергу, впливають на підвищення рівня політичної відповідальності.

Вищих закладах освіти доцільно виділити основні групи факторів, які впливають на підвищення ефективності їх навчання:

загально-організаційні фактори (професійний відбір студентів, прогнозування їх підготовки, рівень керівництва, науково обґрунтоване планування навчального процесу, навчально-матеріальна база, організація виховної роботи, узгоджена діяльність керівництва, навчального відділу, кафедр, тощо.) Означені фактори впливають на ефективність переважно опосередковано, але вона може помітно знизитись, якщо не враховується хоча б один з них;

діяльнісні фактори (практична спрямованість теорії курсу, професійно-педагогічна майстерність викладача, здатність студентів до навчання, включаючи їх мотивацію, рівень загальної підготовки, дисциплінованість, відповідальність тощо);

організаційно-методичні фактори (систематичне вивчення теоретичних положень наук та оперативне їх відображення у змісті навчальних дисциплін, координація та узгодження усіх елементів методичної системи викладання навчальних дисциплін, дидактична обробка навчального матеріалу, керівництво роботою студентів, контроль та оцінка її результатів).

Перераховані фактори діють через призму політичної відповідальності усіх суб'єктів.